

ÚJ UTAKON

A Madách Imre irodalmi színpadi napok

Az ötlet Balassagyarmaton pattant ki a fejekből, s azonnal társra lelt a megyei illetékeseknél és szakmai támogatásra a Népművelési Intézetben. *Hemerka Gyula* – a Mikszáth Kálmán Művelődési Központ igazgatója – otthont teremtett a hatvanas évek legelején az akkor virágba szökkenő irodalmi színpadi mozgalomnak. Az elnevezés, a megye szülöttét tisztelve, Madách Imre irodalmi színpadi napok lett. A hetvenes évek elejére – úgy tűnt – a mozgalom kissé elhanyagolta a balassagyarmati rendezvényt. „Vigyázó szemecit” Kazincbarcikára, az ifj. Horváth Istvánról elnevezett fesztiválra vetette. Ekkor jött *Fábián Zoltán* és *Debreczeni Tibor* nagyszerű közös ötlete: szenteljük az irodalmi színpadi napokat az európai, baráti szocialista országok irodalmának. Az első ilyen szellemű rendezvény a lengyel irodalom jegyében született. Nagyon jó ötlet volt, mert ez akkor történt, amikor Lengyelországban dobogott a „világszínház” szíve, s Varso – saját szememmel láttam – önmagát a világ „színházi fővárosának” plakátírozta, s természetesen a „valamire való” amatőr a lengyel avantgarde irányához igazodott. Ekkor a Madách Imre irodalmi színpadi napok – már csak nevében voltak „irodalmi színpadiak” – a törekvések a *totális színház* felé mutattak. A következő évben a Madách Imre névvel fémjelzett rendezvény kezett fogott az AURORA elnevezésű szovjet–magyar baráti rendezvényvel. Egy komplex folyamat – beszémondás és vetélkedő – szerves, de önálló arculatát megtartó része lett.

Ezután váltakozó sikerrel és váltakozó színvonalon a bolgár, a csehszlovákiai, a jugoszláv és a romániai irodalom találkozója lett a rendezvény. Újból a kifáradás jelei mutatkoztak, ami az amatőr színjátszás meghatározó jellegét tekintve nem meglepő. Az állandó személyi fluktuáció, az új meg új törekvések színre lépése teszi magát a mozgalmat változatossá, s teszi ilyenné – hű tükrévé – a balassagyarmati napokat is.

A mozgalom mozgását figyelve támadt az a gondolatunk – és itt ismét *Debreczeni Tiboré* az úttörők érdeme –, hogy megérett a helyzet a monodrámák, önálló estek, kamaraszínházi, szobaszínházi kezdeményeknek otthont adni. Jól gondoltuk, bizonyítja ezt az is, hogy nyolcvannégy együttes (illetve személy) nevezett be a találkozóra. Ebből a jelentkezéseket szűrő előválogató (és forgatókönyvet bíráló) bizottság harminkét produkciót tartott megtekintésre érdemesnek. Ezeket a báb-színház rendezője (régii amatőr rendező) *Lengyel Pál* vezette előzsüri tekintette meg, s kivüle – felváltva – *Erdős István*, *Ballagó Katalin*, dr. *Kecskeméthy Gyuláné*, s egy-egy földrajzi terület helyi képviselője vett részt. Ez a megközelítően egységes szemléletű, és nagyon határozott szempontú bizottság végül is kilenc produkciót hívott meg a kiírás szellemében és hagyományosan – a kiírástól eltérő műsorú – kassai Szép Szó ifjúsági színpadot.

Nagyszerű élmény volt a két nap tíz produkcióját végignézni. A rendkívül jól szervezett, koncentráltan pergetett műsorok fennakadás nélkül

követték egymást. A produkciók jó hangulatban, nagy érdeklődés közepette zajlottak, noha nem volt olyan úgynevezett „fesztiválhangulat”, mint a hetvenes évek elején. Ennek elsődleges oka talán az idők változásában keresendő, másrészt abban, hogy ezúttal egy-egy közösség képviselőiben néhány egyén, s nem húsz-harmincas létszámú „tömeg” volt jelen.

Ezen a tizenhetedik találkozó az is emelte a jó hangulatot, hogy a szakmai színvonal igen magas volt. Még a leggyengébbnek ítélt, vagy gyengén sikerült produkció is igazoltan volt jelen. Van kereslet, jó értelmű közönségigény az olyan produkció iránt is, ami ellen a zsüri (és a közönség egy része is!) jogos kifogásokat támasztott: mint a gödöllői *Szép Salamon Sára* című produkció, vagy a jobb színvonalú, de a kiírás profiljába nem nagyon illeszkedő pécsi *Május* (Szép Ernő).

Rendkívüli színészi teljesítményt nyújtott *Tóth Zsóka* a tatabányaiak *Kő hull apadó kútba* című monodrámájában, és tiszteletre méltó volt a szolnoki *Gyuricza Péter* törekvése *Stefan Zweig Sakknovellájának* megszólaltatásával. A diákszínjátszás új lehetőségeit kutatta és nagyban meg is valósította a kaposvári ipari tanulók KIT-KAT diákszínpada *Csehov Leánykérésének* sajátos megvalósításával.

Nagyszerű pillanatokot szerzett a budapesti Szó színház tagja *Bezdán József*, aki *Kornis Mihály Apa győz* című monológjának adaptációjával dramaturgiai hiány és tegyük hozzá, a politikai hangvétel hiányának pótlására vállalkozott, természetesen a dramaturgiai-rendezői ráतालálás (Debreczeni Tibor munkája) segítségével.

Már egy éve rangja van a mozgalomban *Szödy Szilárd* rendezésének (*Szöveg és zene*, Samuel Beckettől), mely a KISZ-művészegyüttes színpada tagjainak meggyőző tolmácsolásában itt is bizonyította erejét.

Felmerült, hogy azok a városok, amelyekben érdekes és jó színház van, talán az átlagosnál többet képesek nyújtani az amatőr színházban is. Így például Kaposvár és Szolnok két-két produkcióval képviseltette magát, és a már említetteken kívül a szolnoki *Az utolsó tekercs* (Beckett) a legteljesebb közönségélményt idézte elő *Varga Sándor* remekművű alakítása és *László Béla* elemző rendezése következtében. Korszerű színházi eszközök egész arzenálját vonultatta fel *Vértess Elemér* rendezése *Kaszás Ferenc* színvonalas színészi megoldásainak segítségével.

Végezetül a két nap méltó koronája volt a két műsoron kívüli produkció. A kassai Szép Szó színpad hagyományosan jár Balassagyarmatra, és mindig nagyszerű élményt nyújt. Most csak azért léptek fel versenyen kívül, mert tematikájuk (Kalevala 51. ének) és létszámuk nem illett a kiírás feltételei közé.

Viszont nemcsak versenyen, hanem valóban műsoron kívül lépett fel a budapesti Katonai József Színház, melynek országos hírű *Stilusgyakorlatok* című produkciója valójában stíluskola volt az amatőr színjátszók számára.

Nagyon szép eredményeket hozott az idei, XVII. Madách Imre irodalmi színpadi napok rendezvénysorozata. Bizonyos, hogy két év múlva lesz folytatása, és méltó folytatása remélhető. De amennyire bízhatunk a jövő években a jó folytatásban, a kifáradásra, csüggedésre, elszürkülésre is fel kell készülnünk. Hiszen az amatőr mozgalom igazán csak abban mozgalom, hogy *mozog*. Útja változatos, fejlődése ellentmondásos. De létezik! S abban, hogy létezik, Balassagyarmat már tizenhetedszer tett fontosat: életre segített új meg új törekvéseket. Köszönjük mindenkinek, aki ebben segített!

MÁTÉ LAJOS